

Józef Stanisław Płatek *OSPPE*

„KAPELA JASNOGÓRSKA” I INNE ZESPOŁY MUZYCZNE NA JASNEJ GÓRZE W LATACH 2000-2005

Jasna Góra w ostatnim czasie coraz bardziej staje się sanktuarium międzynarodowym. Dzieje się tak pomimo oczywistego faktu, iż przede wszystkim jest ona maryjnym Sanktuarium Narodu Polskiego. W ciągu wieków wciąż poszerza się zasięg jej oddziaływania. Dzięki temu urasta do rangi niezwyklej pomnika i znaczącego ośrodka kultury religijnej. Wśród różnych dziedzin tej „jasnogórskiej” kultury niemałe miejsce zajmuje od wieków rozwijające się bogate życie muzyczne. Świadczą o tym między innymi zapisy archiwalne, muzykalia i unikalne – w skali europejskiej – dawne instrumenty muzyczne.

W ostatnim czasie poświęcono wiele publikacji kulturze muzycznej na Jasnej Górze, a to z kolei wzbudziło wielkie zainteresowanie dawną muzyką. Dzięki różnym inicjatywom, podjętym przez paulińskich muzyków, a zwłaszcza ojca Sebastiana Mateckiego, podprzeora klasztoru i ojca Nikodema Kilnara, opiekuna zespołów wokalnie-instrumentalnych na Jasnej Górze, nastąpiło wyjątkowe ożywienie życia muzycznego. Wyrazem tego stały się często organizowane koncerty różnych zespołów, a zwłaszcza tzw. „kapeli jasnogórskiej” Ponadto powstały również nowe zespoły, wyróżniające się szczególnym dynamizmem i zapalem. Zostali też zaangażowani do pracy nowi muzycy o wysokich kwalifikacjach artystycznych.

Nie ma w Polsce drugiego takiego miejsca, które mogłoby się poszczycić prezentacją tak urozmaiconych form kultury muzycznej i to nie tylko w wymiarze krajowym, ale także międzynarodowym. Wystarczy wspomnieć, że w zaprowadzonej od 2001 roku przez ojca Nikodema Kilnara specjalnej księżce pamiątkowej już w 2002 roku wpisało się 140 chórów i zespołów muzycznych polskich i zagranicznych.

Dlatego niniejszy artykuł stanowi próbę prezentacji tzw. „kapeli jasnogórskiej” która nawiązuje do dawnej muzyki, wykonywanej na Ja-

snej Górze, oraz ogólnie przedstawia nowe i dawne zespoły muzyczne, działające w Sanktuarium Królowej Polski w latach 2000-2005.

1. Nowa kapela jasnogórska

Przez trzy wieki na Jasnej Górze działała tzw. „kapela jasnogórska” czyli zespół instrumentalno-wokalny. Należeli do niej muzycy świeccy i zakonnicy, instrumentalniści i wokaliści. O poziomie artystycznym kapeli świadczą wykonywane utwory wielkich kompozytorów tamtych czasów, zachowane dotąd w jasnogórskich zbiorach muzycznych. Zbiory dawnych muzyków, pozostawione w rękopisach i drukach, zawierają również cenne kompozycje, pisane przez dyrygentów i organistów miejscowej kapeli. Do 1981 roku tylko sporadycznie sięgano do tych dzieł dawnych mistrzów i kompozytorów jasnogórskich. Dopiero kiedy przybył na Jasną Górę nowy dyrygent z muzycznego środowiska katowickiego – Janusz Muszyński, podjął on śmiałą próbę zorganizowania zespołu instrumentalnego spośród muzyków Filharmonii Katowickiej i stworzył nową „kapelę jasnogórską” w oparciu o dotychczasowy chór akademicki z Katowic oraz niektórych wokalistów chóru jasnogórskiego. Postanowił nawiązać do tradycji dawnej kapeli jasnogórskiej i zaczął wykonywać dzieła najlepszych kompozytorów dawnej muzyki jasnogórskiej. Pomysł ten pojawił się w czasie szczególnie dla Jasnej Góry korzystnym, bo Sanktuarium przygotowywało się do jubileuszu 600-lecia swojej obecności. Od razu więc dla tego rodzaju zespołu pojawiło się wiele okazji do przeróżnych występów¹

Miejscowi muzycy z Filharmonii Częstochowskiej utworzyli spontanicznie podobny zespół muzyczny pod opieką ojców: Anzelma Chałupki i Kamila Szustaka. Pierwszy występ tego zespołu miał miejsce 2 maja 1997 roku, a drugi zaś w dniu przybycia papieża Jana Pawła II na Jasną Górę 4 czerwca 1997 roku. Wówczas zaprezentowano między innymi fragmenty „Magnificat” M. J. Żebrowskiego. Zespołem kierował Jerzy Kosek² Jednak pełniący opiekę nad tym nowym zespołem paulini, pilnie poszukiwali odpowiednich sponsorów dla pokrycia jego potrzeb finansowych. Po kilku koncertach pojawiły się bowiem kłopoty finansowe,

---

¹ J. St. Płatek, *Życie muzyczne na Jasnej Górze w XX wieku*, „Studia Claromontana” 20 (2002), s. 271-274.

² M. Łukaszewski, *Marcin Józef Żebrowski polska muzyka sakralna na płytach CD*, „Niedziela” 2002, nr 18, s. 11.

które przeszkodziły w realizacji tych pięknych zamierzeń promowania dawnej muzyki jasnogórskiej.

Z inicjatywy częstochowskich muzyków i animatorów kultury muzycznej, związanych między innymi z festiwalem „Gaude Mater” powstało znowu w 1999 roku „Stowarzyszenie Kapela Jasnogórska” którego celem miała być profesjonalna prezentacja przebogatych zbiorów muzycznych z jasnogórskiego archiwum. Stowarzyszenie to rozpiśało konkurs dla zespołów grających muzykę minionych epok na historycznych instrumentach i przy użyciu dawnych praktyk wykonawczych. Ten konkurs wygrał Jan Tomasz Adamus jako szef Dolnośląskiej Orkiestry Barokowej oraz Orkiestry Lirycznej, który za cel postawił sobie ożywienie kultury muzycznej, zachowanej w jasnogórskich zbiorach archiwalnych sięgających od połowy XVI do początków XX wieku. Tak więc Stowarzyszenie podjęło wysiłki upowszechnienia dawnej muzyki jasnogórskiej³

Zespół „kapela jasnogórska” utworzyli wybitni muzycy z Wrocławia, Krakowa, Warszawy, a także spoza granic kraju. Jednym z warunków przyjęcia do tego zespołu było posiadanie przez muzyka repliki instrumentu z epoki baroku. Zresztą zespół ten już wcześniej specjalizował się w odtwarzaniu XVIII-wiecznych kompozycji muzyków grających na kopiach instrumentów dawnych. Dyrygentem tej nowej „kapeli jasnogórskiej” został wrocławski muzyk ogranista Jan Tomasz Adamus. Wypada zaznaczyć, iż w tej sytuacji niektórzy muzycy częstochowscy poczuli się jakby odrąceni. Powodem było to, iż nie posiadali odpowiednich instrumentów dawnych. W ostrej dyskusji, prowadzonej na łamach prasy, „Częstochowskie Stowarzyszenie Kapela Jasnogórska” wyjaśniło wiele problemów i uzasadniło swoją decyzję⁴

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 7 marca 1999 roku Stowarzyszenie to zostało oficjalnie zarejestrowane i zatwierdzono jego statut prawny. Ojciec Nikodem Kilnar i ojciec Sebastian Matecki, chcąc ożywić życie muzyczne na Jasnej Górze, nawiązali twórczą współpracę z tym „Częstochowskim Stowarzyszeniem Kapela Jasnogórska” które w swym gronie posiadało wielu wartościowych promotorów kultury muzycznej. Powołano także do istnienia specjalny Zespół Naukowo-Redakcyjny Jasnogórskich Muzykaliów, składający się począt-

---

A. Malatyńska-Stankiewicz, *Muzyczne skarby klasztoru. Rozmowa z Janem Tomaszem Adamusem – kierownikiem artystycznym kapeli jasnogórskiej*, „Dziennik Polski” z 18 X 2001 r., nr 244, s. 22.

⁴ M. Kotas, *Bazylika Jasnogórska rozbrzmiewająca muzyką*, „Niedziela” 2000, nr 5, s. 22.

kowo z 22 osób na czele z wybitnymi muzykologami: dr. hab. Remigiuszem Pośpiechem z Opola i dr Aleksandrą Patalas z Krakowa. Od czasu, gdy w 2003 roku, 13 marca, przewodniczącym Stowarzyszenia został ojciec Nikodem Kilnar, a jego sekretarzem ojciec Sebastian Matecki, wzrosło zainteresowanie dziełami muzycznymi jasnogórskich kompozytorów. Zaczęto poszukiwać tych dzieł także poza Jasną Górą, zarówno w zbiorach krajowych jak i zagranicznych, co w rezultacie przyczyniło się do odkrycia wielu dawnych nieznanych kompozycji paulińskich i jasnogórskich. Równocześnie zorganizowano wiele koncertów na Jasnej Górze a także poza nią, prezentując tę dawną muzykę ze zbiorów jasnogórskich, która spotkała się z ogromnym zainteresowaniem, głównie środowisk muzycznych.

Wspomniany zespół „kapeli jasnogórskiej” pod dyrekcją Jana Tomasza Adamusa wykonywał utwory M. J. Żebrowskiego, o. Eryka Briknera, paulina, Fr. Perneckhera, J. Riepela, J. Ch. Bacha, Er. Kotrittscha, J. Kobierkowicza, o. Amando Ivancicia, paulina, J. Elsnera, L. Madera, J. Rygalla, J. Engela, J. Ruthy, F. Gottschalka, W. Piecha i innych⁵

Muzyką jasnogórską zainteresował się też Zespół Muzyki Dawnej Zamku Królewskiego na Wawelu „Floripari” pod dyrekcją Aleksandra Tomczyka z Krakowa, który wydał płytę muzyczną „Auditum de coelis” Od 10 czerwca 2004 roku z koncertami jasnogórskiej muzyki dawnej na historycznych instrumentach zaczął występować kolejny zespół „Concerto Polacco” z chórem „Sine Nomine” pod dyrekcją Marka Toporowskiego, który znacznie poszerzył repertuar wykonywanych dzieł z jasnogórskich muzykaliów. Zespół „La Tempesta” pod dyrekcją Jakuba Burzyńskiego w paulińskim kościele Świętego Ducha w Warszawie w dniu 11 grudnia 2005 roku wykonał dzieła o. Cyryla Gieczyńskiego, paulina i dzięki temu zainteresował wielu znawców jego wyjątkową muzyką.

Inauguracyjny koncert „Capelli Częstochoviensis” jako zespołu międzynarodowego w dniu 21 stycznia 2006 roku na Jasnej Górze, uświadomił muzykom i słuchaczom, jak wielkie skarby kultury muzycznej znajdują się w jasnogórskim archiwum.

W wydawnictwie „Musicon” wydano już 12 płyt CD z Jasnogórską Muzyką Dawną w wykonaniu wspomnianych zespołów. Tę muzykę prezentowano wielokrotnie w Programie II Polskiego Radia, a niektóre koncerty transmitowano do 27 stacji radiowych w ramach Euroradia.

---

⁵ M. Kotas, *Piękno zbawi świat*, „Niedziela” 2001, nr 13, s. 32; *Koncert Jasnogórskiej Muzyki Dawnej*, „Niedziela” 2005, nr 34, s. 7.

Płyty z jasnogórską muzyką dawną „Musica Claromontana” otrzymały nominację do prestiżowej nagrody „Fryderyk 2005” w kategorii „Album roku – muzyka dawna”. Jest to wielkie wyróżnienie dla polskiej i jasnogórskiej kultury muzycznej i zarazem ukoronowanie tego, co udało się przechować w jasnogórskim archiwum muzycznym⁶

Zespół Naukowo-Redakcyjny Jasnogórskich Muzykaliów pod opieką paulinów rozpoczął publikację tych archiwalnych muzykaliów i zarazem ich dalsze nagrywanie na płytach CD.

2. Jasnogórska orkiestra

Henryk Sienkiewicz w *Potopie* pisze, że podczas oblężenia klasztoru przez Szwedów nagle na wieży odezwały się trąby wspaniałą harmonią pobożnej pieśni *Bogurodzico Dziewico*. Na Jasnej Górze od końca XVI wieku istniały nie tylko zespoły wokalne, ale również instrumentalne. W XX stuleciu nie brakowało orkiestry, która nie tylko uświetniała uroczystości kościelne, witała dostojnych gości, ale na co dzień służyła do wprowadzania kompanii pątniczych. Nawet te grupy, które miały swoje własne orkiestry milkły przy uroczystym wprowadzeniu ich do sanktuarium przez orkiestrę sanktuaryjną. Witała ona pielgrzymki przed bramami sanktuarium i przy jej dźwiękach wprowadzano pielgrzymów do kaplicy Matki Bożej⁷

W 1911 roku wyłącznie dla tych celów stworzono nawet odrębny zespół tzw. „muzykantów sezonowych” złożony z 11 instrumentalistów grających na instrumentach dętych. Zatrudnieni oni byli w sezonie, tj. od połowy maja do 1 października każdego roku. Od 1914 roku formalnie przestała ona istnieć, choć nadal zatrudniony był zespół intradzystów grających na instrumentach dętych.

W okresie międzywojennym, pomimo reform ks. E. Gruberskiego podkreślających wagę śpiewu liturgicznego – chorału gregoriańskiego, skasowana orkiestra odrodziła się⁸. Nastąpiło to, gdy opiekę nad zespołami wokalnymi i instrumentalnymi przejęli od 1 stycznia 1935 roku Ludwik i Tadeusz Wawrzynowiczowie. Tadeusz opracował na orkiestrę

---

⁶ R. M. Łukaszuk OSPPI, *Jasnogórska Muzyka Dawna nominowana do Fryderyka*, „Niedziela” 2006, nr 9, s. 7

⁷ P. Podejko, *Przydatność jasnogórskich archiwaliów muzycznych do badań nad działalnością i repertuarem kapeli paulinów na Jasnej Górze*, „Studia Claromontana” 1 (1981), s. 397-398.

⁸ L. Wawrzynowicz, *Muzyka na Jasnej Górze*, „Ziemia Częstochowska”, t. 2, s. 43.

hymny do św. Pawła Pierwszego Pustelnika, które były grane przez intradzystów i grupę muzyków ze Szkoły Muzycznej oraz innych wolontariuszy.

Podczas okupacji hitlerowskiej (1939-1945) zorganizował orkiestrę na Jasnej Górze Edward Mąkosza a tworzyli ją klerycy paulińscy. Później wzmacniali ją różni muzycy wysiedleńcy, którzy zatrzymali się w Częstochowie.

Ponowne zreorganizowanie orkiestry miało miejsce w 1962 roku, gdy A. Stępniewski zaczął prowadzić lekcje dla intradzystów na Jasnej Górze. Pod jego batutą powstała doraźna orkiestra składająca się z 15, a nieraz nawet z 18 paulinów i 21 ludzi świeckich, najczęściej muzyków z Orkiestry Symfonicznej i Szkoły Muzycznej w Częstochowie.

Wspomniana orkiestra do tej pory występuje podczas różnych nabożeństw, między innymi ku czci św. Pawła Pustelnika, kiedy gra hymny skomponowane przez T. Wawrzynowicza i E. Mąkoszę oraz kolędy. Na zakończenie nowenny, w zewnętrzną uroczystość Patrona paulinów, odbywa się przy udziale gości koncert artystyczny tej orkiestry. Występuje ona również podczas procesji eucharystycznej, 40-godzinnego nabożeństwa, na zakończenie starego roku, podczas rezurekcyjnej procesji po watach w Wielkanoc oraz podczas procesji w oktawie Bożego Ciała i w uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego. Patriotyczny charakter jasnogórskiej orkiestry zaznacza się szczególnie z okazji ogólnopolskiej pielgrzymki kombatantów spod Monte Cassino i Sybiraków (w drugą niedzielę maja każdego roku) oraz pielgrzymki kombatantów drugiej wojny światowej (druga niedziela września). Uświetniała również wszystkie wizyty i pielgrzymki Jana Pawła II na terenie sanktuarium.

Należy dodać, że orkiestra posiada komplet (60) instrumentów muzycznych, pozostających pod opieką kapelmistrzów: niegdyś Alfreda Stępniewskiego, a w chwili obecnej Marka Piątka. Oni też zatroszczyli się o odpowiednie uniformy dla orkiestry ilekroć miała występować publicznie i oficjalnie⁹

Do grudnia 2000 roku jasnogórska orkiestra pozostawała pod dyrekcją A. Stępniewskiego. Po jego śmierci, która nastąpiła w dniu 5 grudnia 2000 roku kierownictwo zespołu przejął częstochowski muzyk-instrumentalista i pedagog, kapelmistrz szkolnej orkiestry dętej Szkół im. Cypriana Kamila Norwida oraz orkiestry firmy Polontex S.A. – Marek

⁹ J. St. Platek, *Życie muzyczne na Jasnej Górze*, s. 281-283.

Piątek, absolwent Państwowej Szkoły Muzycznej w Częstochowie i Akademii Muzycznej w Katowicach.

Aktualnie w orkiestrze gra ok. 30 osób. Są to muzycy soliści Filharmonii Częstochowskiej, studenci i absolwenci Akademii Muzycznej w Katowicach i we Wrocławiu, uczniowie Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie oraz wybrani najlepsi instrumentalisci częstochowskich amatorskich orkiestr dętych. W czasie styczniowych nabożeństw ku czci św. Pawła Pierwszego Pustelnika (zwanych „Pawelkami”) i w oktawie Bożego Ciała orkiestrę zasilają wybrani członkowie zespołu intradziistów.

Jasnogórska orkiestra w obsadzie świeckiej występuje każdego roku podczas procesji rezurekcyjnej, w uroczystych Mszach św. na Szczytcie 3 maja i 26 sierpnia, uświetnia ogólnopolskie pielgrzymki kombatanów (w maju i we wrześniu), pielgrzymkę energetyków i pielgrzymkę rzemieślników. Uczestniczy również w nieszpórach na zakończenie Starego Roku. Od 2002 roku w jasnogórskiej bazylice orkiestra daje koncerty kołęd oraz utworów o tematyce bożonarodzeniowej, a w sierpniu w sali Ojca Augustyna Kordeckiego koncert w ramach pielgrzymki energetyków¹⁰

Repertuar jasnogórskiej orkiestry dętej obejmuje około 100 utworów o tematyce sakralnej (eucharystyczne, bożonarodzeniowe, pasyjne) i utworów muzyki klasycznej polskich oraz zagranicznych kompozytorów. Próby orkiestry odbywają się raz w tygodniu i trwają 2 godziny. Muzycy jasnogórskiej orkiestry dętej grają na prywatnych instrumentach, tylko dwie osoby korzystają z instrumentarium jasnogórskiego.

Przez wiele lat podczas oficjalnych publicznych występów członkowie zespołu ubrani byli w specjalne mundury (z emblematem orkiestry), które w wyniku starań A. Stępniewskiego przekazała Przędzalnia Elanex. W 2002 roku staraniem obecnego kapelmistrza Marka Piątka uszyte zostały nowe uniformy. Materiał na nie ofiarował prezes Polontex S.A., a szycie opłacono z funduszy klasztornych. Nowe mundury są podobne do poprzednich, zmieniona została jedynie kolorystyka emblematu orkiestry.

---

¹⁰ A. Soczyk, *Jasna Góra jako ośrodek życia muzycznego Częstochowy*, wyd. WSP, Częstochowa 2003, s. 148-150.

3. Kwartet wokalny

Stworzenie kwartetu wokalnego wyrosło z potrzeby uświetnienia i podkreślenia niektórych celebracji Mszy św., zwłaszcza z racji różnych okoliczności, jak np. z przybycia dostojnych gości, uroczystości maryjnych, względnie zastąpienia chóru, który w dni pracy nie mógł się zebrać. Inicjatywę stworzenia takiego kwartetu wokalnego poparł ówczesny przecor ojciec Jerzy Tomziński. Zespół został zapoczątkowany przez Eugeniusza Brańkę po objęciu przez niego stanowiska organisty i dyrygenta chóru jasnogórskiego w 1952 roku. Początkowo tworzyli go sami jasnogórscy organiści: J. Oberski (tenor I), E. Brańka (tenor II), K. Lisowski (baryton) i J. Piskorski (bas II). Po odejściu J. Oberskiego jego miejsce na stanowisku organisty i wokalisty – tenora I zajął, przybyły z Łodzi Leon Bator.

W 1956 roku Leon Bator zrezygnował z pracy organistowskiej na Jasnej Górze i wyjechał do Gdańska-Oliwy. Na jego miejsce tenorowym śpiewakiem kwartetu został Józef Kulisiewicz, solista Rzemieślniczego Chóru Męskiego „Pochodnia” w Częstochowie. Po nim z kolei tenorem kwartetu męskiego na Jasnej Górze został Piotr Wontorski od 1 lipca 1956 roku aż do 1996 roku. Jan Piskorski pełnił funkcję organisty od 1 kwietnia 1953 roku aż do 12 maja 1959 roku. Ponadto od 1952 roku śpiewał on w jasnogórskim kwartecie jako bas II. Natomiast po zwolnieniu z pracy J. Piskorskiego jego miejsce objął po 1959 roku Bogumił Janik (bas II). Tadeusz Hryniewicki zastąpił w kwartecie K. Lisowskiego od 1976 roku (baryton).

Utwory dla kwartetu opracowywał początkowo sam E. Brańka. W wykonaniu śpiewu pieśni i innych utworów korzystano również z opracowań różnych kompozytorów. W tym pierwotnym duchu męski kwartet przetrwał do 1975 roku i chociaż nie został formalnie rozwiązany, to jednak z braku odpowiednich głosów (m. in. basu II) występowali tylko sami organiści w duccie, a niekiedy w tercecie – najczęściej ze znanym jasnogórskim śpiewakiem solistą Piotrem Wontorskim. Po jego odejściu w 1991 roku nastąpiła praktycznie likwidacja jasnogórskiego kwartetu.

Już w maju 1992 roku ojciec Jerzy Tomziński wstępnie, niejako na próbę, zainicjował powstanie nowego kwartetu. Został on powołany do życia 1 września 1992 roku jako nowy zespół kwartetowy mieszany, składający się z młodych wokalistek i wokalistów po wyższych studiach

muzycznych, którzy przebywali aktualnie w Częstochowie. Jego kierownikiem artystycznym został Przemysław Jeziorowski.

Przemysław Jeziorowski jest absolwentem Akademii Muzycznej w Krakowie Wydziału Wychowania Muzycznego i Akademii Muzycznej w Bydgoszczy – Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego (pod kierunkiem prof. Stanisława Zablockiego) i Podyplomowego Studium Emisji Głosu (pod kierunkiem prof. Jadwigi Gałęskiej-Tritt). W roku 1992 był stypendystą Urzędu Miasta Częstochowy. W latach 1988-1992 był chórmistrzem Filharmonii Częstochowskiej. Jest kierownikiem artystycznym Jasnogórskiego Kwartetu Wokalnego „Cantus” oraz założycielem i dyrygentem Jasnogórskiego Zespołu Wokalnego „Camerata”. Od roku 1988 wykłada w Instytucie Muzyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, obecnie na stanowisku adiunkta. W roku 1999 został powołany na funkcję kierownika Zakładu Dyrygowania w Instytucie Muzyki. Od października roku 2000 prowadzi chór kameralny Instytutu Muzyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. W latach 1999 i 2000 otrzymał nagrody II stopnia Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie za wybitne osiągnięcia w pracy. Obecnie Wyższa Szkoła Pedagogiczna przekształciła się w Akademię im. Jana Długosza, gdzie nadal pełni on swoje dotychczasowe zajęcia.

Artystyczna działalność kwartetu „Cantus” stała się możliwa dzięki życzliwości klasztoru. Początkowo opiekę nad tym zespołem sprawował ojciec Jacek Łęski. Od 1996 roku opiekują się nim ojciec Kamil Szustak i ojciec Anzelm Chalupka, którego z czasem zastąpił ojciec Nikodem Kilnar. Jasnogórscy śpiewacy rozpoczynają swój dzień od gregoriańskiej Mszy św. o godzinie 8.00, podczas której wykonują chorał w języku łacińskim i specjalnie przez nich opracowane pieśni liturgiczne.

Pierwszy skład tego zespołu stanowili głównie absolwenci Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie: Agnieszka Przeddziecka – sopran, absolwentka Podyplomowego Studium Emisji Głosu (należała do kwartetu od 1 IX 1992 do 31 VIII 1993 roku); Katarzyna Sankowska – sopran, absolwentka wspomnianej WSP oraz Podyplomowego Studium Emisji Głosu (należała do kwartetu od 1 X 1993 do 31 VIII 1994 roku); Justyna Szalińska – sopran, absolwentka WSP (w kwartecie śpiewała od 2 I 1995 do 31 III 1997 roku); Lidia Kubiak – alt, absolwentka WSP i nauczycielka śpiewu i muzyki w Szkole Podstawowej nr 24 w Częstochowie (śpiewała w kwartecie od 1 IX 1992 do 15 XI 1996 roku); Piotr Grabas – bas, absolwent WSP oraz Podyplomowego Studium Emisji Głosu (śpiewał w kwartecie od 1 IX 1992 do 1 VI 1996 roku); Przemysław Jeziorowski – tenor, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie na Wy-

dziale Wychowania Muzycznego, dyrygent kwartetu jasnogórskiego i zespołu wokalnego „Camerata”

Skład jasnogórskiego kwartetu wokalnego „Cantus” od 1997 roku tworzyli: Renata Zaráś – sopran, studentka miejscowej WSP; Iwona Czank – alt, absolwentka WSP; Sylwester Czank – bas, absolwent WSP; Przemysław Jeziorowski – tenor, dyrygent kwartetu. Od 3 grudnia 2001 roku w kwartecie śpiewają: Katarzyna Kasprzyk (sopran) – studentka Instytutu Muzyki WSP w Częstochowie, Lidia Jeziorowska (alt) – absolwentka Instytutu Muzyki WSP w Częstochowie, Przemysław Jeziorowski (tenor), Jakub Jurdziński (baryton) – student Instytutu Muzyki WSP w Częstochowie.

Jak wynika z informacji uzyskanych od kierującego kwartetem P. Jeziorowskiego, głównym celem śpiewaczej działalności zespołu jest kontynuacja tradycji śpiewu gregoriańskiego na Mszy łacińskiej. Jest ona odprawiana w kaplicy Matki Bożej codziennie o godzinie 8.00 rano. „Cantus” wykonuje wówczas części stale mszy gregoriańskich oraz sakralne utwory czterogłosowe zarówno dawnych mistrzów, jak i kompozytorów współczesnych. W repertuarze zespołu znajdują się między innymi kompozycje M. Gomółki, Wacława z Szamotuł, G.G. Gorezyckiego, Cypriana Bazylika, Stanisława Wiechowicza, Orlando di Lasso, G. P. da Palestrina, Williama Byrda, F. Liszta, W. A. Mozarta.

Kwartet uświetnia swym śpiewem nabożeństwa maryjne i uroczystości zakonne, przygotowuje koncerty kolęd, pastorałek i pieśni sakralnych, które prezentuje w jasnogórskim klasztorze oraz podczas krajowych i zagranicznych podróży. Należy zaznaczyć, że „Cantus” wyjeżdżał z koncertami kolęd i pastorałek oraz pieśni sakralnych do różnych krajów Europy, m. in. do Belgii, Hiszpanii, Portugalii, Francji, Wielkiej Brytanii i Niemiec. Zespół koncertował także w Szwecji. Nagrywał dla II Programu Polskiego Radia i Radia BBC Nottingham oraz zrealizował audycję dla I Programu Telewizji Polskiej. Do ważniejszych wydarzeń artystycznych w działalności koncertowej kwartetu należą występy na Międzynarodowych Kongresach Maryjnym i Mariologicznym w 1996 roku, oprawa muzyczna wizyty papieża Jana Pawła II na Jasnej Górze w 1997 roku, a także występ na otwarciu wystawy fotograficznej japońskiego artysty Takuya Tsukahara w ambasadzie polskiej w Sztokholmie. W 1997 roku Jasnogórski Kwartet Wokalny „Cantus” zdobył II miejsce na Ogólnopolskim Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie, I nagrodę na Festiwalu Muzyki Chóralnej – Juliusz Łuciuk – 50-lecie twórczości kompozytor-

skiej w 2004 roku i I miejsce na IX Wojewódzkim Festiwalu Pieśni Patriotycznej – Myszków 2004.

W ciągu minionych 13 lat skład zespołu zmieniał się kilkakrotnie, jednak zawsze tworzyli go absolwenci bądź studenci wyższych uczelni, głównie Instytutu Muzyki WSP a obecnie Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. W poszczególnych głosach występowali: sopran – Agnieszka Przeździecka, Katarzyna Sankowska, Justyna Szalińska, Renata Zaraś, Katarzyna Kasprzyk, alty – Lidia Kubiak-Jeziorowska, Iwona Czank, Agnieszka Sanecka, tenor – Przemysław Jeziorowski, kierownik artystyczny, basy – Piotr Grabas, Sylwester Czank, Jakub Jurdziński, Zbigniew Gładysz.

Zespół nie zamyka się wyłącznie w repertuarze sakralnym. Chętnie śpiewa także opracowania utworów ludowych i rozrywkowych. W sumie Jasnogórski Kwartet Wokalny „Cantus” prowadzi szeroką działalność koncertową, uczestnicząc w wielu ważnych wydarzeniach sakralnych i muzycznych w Częstochowie, głównie zaś na Jasnej Górze¹¹

4. Jasnogórski Zespół Wokalny „Camerata”

Zespół powstał w grudniu 1988 roku. Jego założycielem jest wspomniany wyżej pracownik naukowy Instytutu Muzyki ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie Przemysław Jeziorowski, pełniący funkcję dyrygenta zespołu. Początkowo „Camerata” nie miała stałej siedziby i patronującej instytucji. Większość członków tego mieszanego zespołu wokalnego stanowili zawsze studenci i absolwenci Instytutu Muzyki częstochowskiej WSP oraz uczniowie miejscowego Zespołu Szkół Muzycznych.

Od 1992 roku „Camerata” działa przy klasztorze paulinów na Jasnej Górze. Zespół uświetnia swym śpiewem wiele jasnogórskich uroczystości. Stałym uczestnictwem „Cameraty” jest udział w Triduum Paschalnym, w święcie 3 maja i 26 sierpnia. Dwa razy w miesiącu śpiewa podczas niedzielnej Mszy św. Zespół pod dyrekcją Przemysława Jeziorowskiego wielokrotnie występował na Jasnej Górze ze swymi koncertami.

„Camerata” brała udział w wykonaniach takich dzieł wokalno-instrumentalnych jak „Droga Krzyżowa” F. Liszta, „Msza Es-dur” S. Moniuszki, „Msza G-dur” F. Schuberta, „Nieszpory Ludźmierskie”

¹¹ P. Jeziorowski, *Dokumentacja dorobku artystycznego, kopii programów, recenzji, afiszów, świadectw, zaświadczeń, dyplomów, opinii*, Instytut Muzyki WSP w Częstochowie, 1987-1997, s. 31-41 (zbiory własne autora).

J. K. Pawлуśkiewicz, „Requiem” W. A. Mozarta i „Reguiem” L. Cherubinię. Koncertowała w Belgii, Niemczech, Anglii, Szkocji, na Ukrainie i w Stanach Zjednoczonych.

W repertuarze „Cameraty” znajdują się utwory takich kompozytorów jak: Joseph Haydn, Edward Grieg, Maurice Durufle, Charles Stanford, Houston Bright, Paweł Łukaszewski, Maciej Babnis, Romuald Twardowski, Józef Świder i inni.

Od 2006 roku kierownikiem zespołu wokalnę „Camerata” został Jarosław Jasiura. Jest on absolwentem Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w Opolu w klasie organów Elżbięty Kaszyckiej-Kowalczyk. Wyższe studia muzyczne ukończył w Akademii Muzycznej we Wrocławiu w zakresie dyrygentury chóralnej i orkięstrowej. Tam też kontynuował naukę na organach pod opieką prof. Klemensa Kamińskiego. Po ukończeniu Akademii został wykładowcą w Studium Muzyki Kościelnej w Opolu, a od 2 lutęgo 2005 roku – organistą jasnogórskim.

5. Jasnogórski Chór Chłopięcy – „Pueri Claromontani”

Jasnogórski Chór Chłopięcy – „Pueri Claromontani” to jeden z nowopowstałych chórów jasnogórskich. Wywodzi się z działającego od 1992 roku Chóru Chłopięcego Ośrodka Promocji Kultury „Gaude Mater” w Częstochowie. Od października 1993 roku zespołem dyrygowała Mariola Jeziorowska, absolwentka kierunku wychowania muzycznego w WSP w Częstochowie oraz Podyplomowych Studiów Emisji Głosu i chórmistrzostwa w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy, wieloletni pedagog w Zespole Szkół Muzycznych im. M. J. Żębrowskiego w Częstochowie.

W ciągu 10 lat istnienia chór chłopięcy uczestniczył w licznych koncertach, które odbywały się w siedzibie Ośrodka, a także poza nim. Brał udział w koncertach inauguracyjnych Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater” Wraz z orkięstrą Filharmonii Częstochowskiej prezentował koncerty kolęd, uświetniał liturgię Mszy św. na Szczybie Jasnej Góry i w innych świątyniach miasta.

Od lutęgo 2003 roku na mocy porozumienia dyrekcji OPK „Gaude Mater” z ojcem N. Kilnarem, reprezentującym władze klasztoru, chór przeszedł pod opiekę Jasnej Góry. Dołączyli do niego nowi chłopcy w wieku od 5 do 12 lat, odpowiednio zakwalifikowani po przeprowadzonym na Jasnej Górze przesłuchaniu. Skład zespołu, który przyjął nazwę

„Pueri Claromontani” („Chłopcy Jasnogórscy”), został rozszerzony o głosy męskie. Najczęściej stanowią je, powracający po przejściu mutacji, dawni członkowie Chóru Chłopięcego „Gaude Mater”

Zespołem liczącym obecnie 30 chłopców i 7 głosów męskich do września 2005 roku opiekowała się Mariola Jeziorowska. Od września 2005 roku dyrygentem jasnogórskiego chóru chłopięcego został Jarosław Jasiura. Podczas prowadzonych dwa razy w tygodniu półtoragodzinnych prób młodzi chórzysci poznają wielogłosowe utwory muzyki sakralnej z różnych epok, a także chorał gregoriański i psalmy. Chłopcy posiadają zakupione z funduszy klasztornych jednolite stroje koncertowe. Młodzieńcy zaś występują w prywatnych ciemnych garniturach.

Inauguracyjny występ „Pueri Claromontani” odbył się 16 marca 2003 roku podczas Mszy św. w bazylice jasnogórskiej. Swoim śpiewem chór uświetnia przede wszystkim jasnogórskie uroczystości i niedzielne Msze św. o godzinie 13.00.

6. Jasnogórski Chór Dziewczęcy – „Filiae Mariae”

Jasnogórski Chór Dziewczęcy – „Filiae Mariae” powstał w lutym 2003 roku na bazie zespołu wokalnego „Subito”, założonego w 1999 roku przy Zespole Szkół Muzycznych w Częstochowie przez Mariolę Jeziorowską. Mimo krótkiego okresu działalności „Subito” ma już w swoim dorobku liczne nagrody i wyróżnienia, między innymi III nagrodę na Ogólnopolskim Festiwalu Chóralnym – Łódź 2000, II miejsce na Festiwalu Pieśni Patriotycznej w Myszkowie, nagrodę Prezydenta Miasta Częstochowy w 2001 roku. W październiku 2002 roku zespół koncertował w Niemczech.

W lutym 2003 roku na podstawie porozumienia pomiędzy dyrekcją szkoły a władzami klasztoru trzydziestopięciosobowy Zespół Wokalny „Subito” przeszedł pod opiekę Jasnej Góry. Zmienił nazwę na „Filiae Mariae” („Córki Maryi”) oraz znacznie rozszerzył skład. Aktualnie liczy 60 dziewcząt w wieku powyżej 12 lat. Chór zdążył już uświetnić koncertami muzyki sakralnej kilka jasnogórskich uroczystości. Dwa razy w miesiącu ubogaca swym śpiewem liturgię niedzielnej Mszy św. w bazylice.

Repertuar chóru stanowią przygotowane pod kierunkiem Marioli Jeziorowskiej utwory muzyki sakralnej i świeckiej różnych epok i wielu narodów. Dziewczęta, które śpiewały w „Subito”, posiadają jednolite

stroje będące własnością zespołu. Nowoprzybyte chórzystki dostosowują do nich swój ubiór.

Założycielem i duchowym opiekunem chóru jest ojciec Nikodem Kilnar, a dyrygentką Mariola Jeziorowska, pedagog ZSM w Częstochowie, absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w Częstochowie i Podyplomowego Studium Chórmistrzostwa przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. W chórze śpiewają dziewczęta – uczennice częstochowskich szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W swoją pierwszą podróż zagraniczną dziewczęta udały się do papieża Jana Pawła II, gdzie 1 października 2003 roku zaśpiewały na audiencji generalnej w Watykanie.

Podstawowym celem działalności muzycznej Jasnogórskiego Chóru Dziewczęcego jest ubogacanie swoim śpiewem różnych uroczystości liturgicznych w kaplicy Matki Bożej, w bazylice jasnogórskiej i na Szczycie Jasnej Góry podczas różnych ogólnopolskich pielgrzymek. Chór zorganizował kilka koncertów kołęd. Uczestniczył też w kilku Mszach św. i nabożeństwach transmitowanych przez Telewizję Polską.

7. Jasnogórski Chór Mieszany im. N.M.P. Królowej Polski

W dniu 17 listopada 2002 roku Jasnogórski Chór Mieszany im. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski świętował 50-lecie swego istnienia. Po uroczystej Mszy św. z udziałem tegoż chóru pod dyrekcją Józefa Siedlika – przy akompaniamencie organowym Marcina Lauzera – odbył się koncert jubileuszowy. Jasnogórski Chór Mieszany tworzy 40 śpiewaków. Uświetniają oni swoim śpiewem uroczyste nabożeństwa jasnogórskie. Jego repertuar tworzą dawne i współczesne utwory religijne i pieśni. Wiele z nich skomponował i opracował dyrygent chóru Józef Siedlik¹² Od 2000 roku opiekunem chóru jest ojciec Nikodem Kilnar. Wspomniany Józef Siedlik, zasłużony i długoletni jasnogórski organista i zarazem dyrygent chóru, z dniem 3 czerwca 2005 roku przeszedł na emeryturę. Na jego miejsce dyrygentem chóru został młody organista i dyrygent Marcin Lauzer.

Nowy dyrygent Jasnogórskiego Chóru Mieszanego im. NMP Królowej Polski urodził się 19 października 1976 roku w Grodkowie na Opolszczyźnie. Uczęszczał do Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stop-

---

¹² *Jubileusz Chóru Jasnogórskiego*, „Niedziela” z 1 XII 2002 r., nr 48, s. 7.

nia w Nysie – na sekcję instrumentów dętych, równoległe do Studium Organistowskiego w Opolu. Ukończył Studium Organistowskie w Katowicach oraz tamtejszą Akademię Muzyczną na Wydziale Kompozycji, Teorii i Edukacji Muzycznej, gdzie pobierał lekcje gry na organach u asystenta Zygmunta Antonika. Uczestniczył w kursach muzycznych w Kęckemet na Węgrzech oraz w Salzburgu. Przez 10 lat był organistą dekanatu grodkowskiego na Opolszczyźnie, prowadził chóry kościelne, gimnazjalne, licealne, zespoły instrumentalne. Był też zatrudniony jako nauczyciel sztuki w gimnazjum (kurs sztuki) i w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Grodkowie. Oprócz organizowania koncertów (nie tylko organowych) w kościołach Opolszczyzny, popularyzował sztukę i historię regionalną w lokalnej prasie. Był też w tej dziedzinie współtwórcą książki pt. „Dzieje kościołów i wyznań w Grodkowie” Pierwszego listopada 2002 roku został zatrudniony na stanowisku organisty na Jasnej Górze, gdzie do początków 2006 roku pełnił też funkcję II dyrygenta Jasnogórskiego Chóru Chłopięco-Męskiego „Pueri Claromontani” a także akompaniatora Jasnogórskiego Chóru Mieszanego im. Królowej Polski.

Obecnie Marcin Lauzer jest instruktorem założonego przez siebie młodzieżowego zespołu instrumentalnego. Nierzadko włącza się do zespołu intradzystów grą na trąbce w czasie ceremonii odsłonięcia lub zasłonięcia cudownego Obrazu Matki Bożej. Ponadto w klasztorze karmelitanek pełni funkcję choralisty. Jest również wykładowcą Archidiecezjalnego Studium Kształcenia Organistów w Częstochowie. Uczestniczy jako członek Stowarzyszenia Kapela Jasnogórska w corocznych Jasnogórskich Wieczorach Organowych, jak również występuje poza Jasną Górą prezentując muzykę i własne improwizacje organowe na tematy pieśni kościelnych.

8. Zespół intradzystów

Wielu pielgrzymom może wydawać się to niewiarygodne, że jasnogórskie intrady przy odsłonięciu i zasłonięciu cudownego Obrazu Matki Bożej za każdym razem grane są „na żywo” przez zespół braci i ojców intradzystów, którzy je wykonują na lewym bocznym chórze znajdującym się w kaplicy. Historię i sens religijny tego uroczystego powitania

czy pożegnania Maryi Matki i Królowej Polski wyjaśniono już na innym miejscu¹³

Mimo, iż w jasnogórskim archiwum muzycznym znajduje się ponad 100 kompozycji intrad, w praktyce od wielu dziesiątków lat wykonywane są tylko: powitalna intrada „Starokrólewska” dziewięć intrad skomponowanych w 1908 roku przez ks. L. Perosiego oraz intrada „Gau-de Mater” G. G. Gorczyckiego.

Grany przy podnoszeniu srebrnej zasłony Obrazu hejnał jasnogórski to muzyczna intrada, zwana „Starokrólewską” której melodia „sięga czasów Wazów i jest trwałym pomnikiem jasnogórskiej kapeli”¹⁴ Wykonywana jest ona przy użyciu trąbek, którym towarzyszy wybijane na XVII-wiecznym kotle równomierne tremolo.

Dziewięć pożegnalnych intrad Perosiego przeznaczonych jest dla różnych składów instrumentów dętych blaszanych. Intrady nr 6, 7 i 8 napisane są na 3 trąbki z towarzyszeniem kotłów, natomiast w partyturach intrad: 1, 2, 3 (najrzadziej wykonywanej), 4, 5 i 9 ujęte są 3 głosy trąbek, tuba, 2 głosy rogów oraz kotły. Obecnie ze względu na brak muzyków grających na rogach ich głosy zastępowane są przez saxhorney – tenor i baryton.

Od 1962 roku opiekę nad zespołem intradzystów powierzono kapelmistrzowi Alfredowi Stępniewskiemu. Jak sam powiedział: „Początki były trudne. (...) Większość braci, którzy trafiali do zespołu, nie miała przygotowania muzycznego. Zaczynaliśmy więc od podstaw: czytania nut, gam, pasaży” Niestrudzenie przez prawie 40 lat przygotowywał wciąż nowych instrumentalistów. Codziennie miał indywidualne zajęcia z postulantami (kandydatami do zakonu), a raz w tygodniu dojeżdżał do Leśniowa, by kontynuować naukę z przebywającymi tam nowicjuszami. Od 1 czerwca 2000 roku wyjazdowe zajęcia w nowicjacie prowadzi absolwent Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Katowicach, wieloletni muzyk Filharmonii Częstochowskiej, Marek Piątek, który po śmierci A. Stępniewskiego od 1 stycznia 2001 roku przejął opiekę nad zespołem intradzystów jasnogórskich. Od 2002 roku zajęcia muzyczne z nowicjuszami pierwszego roku odbywają się w Leśniowie, a z drugim rokiem nowicjatu w klasztorze przy parafii św. Barbary w Częstochowie.

Oprócz wykonywania intrad na odsłonięcie i zasłonięcie Obrazu każdego roku 3 maja zespół intradzystów wychodzi na Szczyt i podczas

¹³ J. St. Płatek, *Przy dźwiękach jasnogórskich fanfar*, „Jasna Góra” 1986, nr 4, s. 12-17; Tenże, *Życie muzyczne na Jasnej Górze w XX wieku*, s. 274-281.

¹⁴ A. Soczek, *Jasna Góra jako ośrodek życia muzycznego Częstochowy*, s. 144-148.

uroczystej Mszy św. gra intradę „Starokrólewską” a przy Akcie Zawierzenia – intradę „Gaude Mater” Intradziści uświetniają również Mszę św. na Szczycie 26 sierpnia, gdy są odnawiane Jasnogórskie Śluby Narodu.

Wysoki poziom wykonawczy zapewnił jasnogórskim intradziutom udział w uroczystościach związanych z wizytami Ojca św. na Jasnej Górze. Wielokrotnie jasnogórskie fanfary rozbrzmiewały poza terenem sanktuarium. W 1982 roku intradziści wraz z Jasnogórską Orkiestrą Dętą uświetniali ceremonię odsłonięcia i poświęcenia pomnika ku czci Ojca Augustyna Kordeckiego w Szczytnikach koło Kalisza. W 1984 roku grali w częstochowskiej bazylice katedralnej podczas ingresu biskupa ordynariusza Stanisława Nowaka. W 1995 roku brali udział w II Ogólnopolskim Przeglądzie Hejnałów Miejskich w Lublinie. W 2000 i 2002 roku wyjeżdżali do Kórnika na I i II Ogólnopolski Przegląd Hejnałów i Intrad Maryjnych.

Liczba intradziistów w jasnogórskim zespole jest ruchoma – waha się od 15 do 20 osób. W obecnym składzie znajdują się ojciec Nikodem Kilnar i grający od wielu lat kustosz sanktuarium jasnogórskiego ojciec Ignacy Rękawek. Od dawna z zespołem związani są ojcowie: Stanisław Rudziński i Roman Czernik oraz bracia zakonnicy: Jan Tur, Józef Tryniecki i inni.

Pod kierunkiem M. Piątka intradziści ćwiczą raz w tygodniu na godzinnej wspólnej próbie, ponadto w zależności od potrzeb odbywają się zajęcia indywidualne. W 2001 roku instrumentarium, którego używa zespół, wzbogacone zostało o 14 nowych trąbek japońskiej firmy Yamaha oraz 1 saxhorn tenorowy niemieckiej firmy Manufactura.

9. Młodzieżowy zespół wokalny-instrumentalny – schola liturgiczna

W 1971 roku w kaplicy św. Józefa przy halach noclegowych utworzono ośrodek duszpasterski dla młodzieży. W 1977 roku muzykującą tam młodzież zajęła się zatrudniona w charakterze organistki Alicja Gołaszewska, absolwentka Wydziału Muzykologii Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, autorka i kompozytorka wielu już wówczas znanych młodzieżowych pieśni i piosenek pielgrzymkowych.

Początkowo powstał kwartet wokalny i kilkuosobowy zespół młodych muzyków grający na skrzypcach, fletach i gitarze. Skład zespołu instrumentalnego uzupełniała brzmieniem organów elektrycznych A. Gołaszewska. Ponieważ chętnych do śpiewu i wspólnego muzykowania było

wielu, więc już w 1981 roku zespół wokalnie-instrumentalny liczył około 25 osób. Dla potrzeb tego zespołu oraz uczestniczącej w niedzielnej Mszy św. młodzieży A. Gołaszewska skomponowała młodzieżowe wersje śpiewów mszalnych: „Kyrie” „Gloria” „Sanctus” i „Agnus Dei” dokonała opracowań na trzy lub cztery głosy około 100 tradycyjnych pieśni i piosenek religijnych oraz napisała ponad 200 nowych piosenek i pieśni ewangelicznych (do czytań mszalnych).

Największą popularność spośród utworów A. Gołaszewskiej zyskała „Czarna Madonna” powstała na kilka lat przed zatrudnieniem jej autorki na Jasnej Górze. Przetłumaczona na kilkanaście języków pieśń była wielokrotnie wyróżniana na młodzieżowych festiwalach i „Sacrosongach” Powszechną znajomość „Czarnej Madonny” w Niemczech i w Holandii podkreślał po odbytych po tych krajach tournée dyrygent kapeli jasnogórskiej J. Muszyński¹⁵

Zespół pod kierunkiem A. Gołaszewskiej, oprócz ubogacania niedzielnej Mszy św. dla młodzieży, uczestniczy w Apelach Jasnogórskich, Drodze Krzyżowej, modlitewnych czuwaniach nocnych. Towarzyszy warszawskiej pielgrzymce pieszej na Jasną Górę. Przygotowuje również programy słowno-muzyczne, które prezentuje w klasztorze, jak również w częstochowskich domach dziecka i domach opieki społecznej. Kilkakrotnie zespół uświetniał liturgię prymicyjnych Mszy św. paulinów w ich rodzinnych miejscowościach.

Szczególnie ważnymi występami w historii zespołu były spotkania z Ojcem św. podczas jego wizyt apostolskich na Jasnej Górze. Członkowie zespołu śpiewali wówczas pieśni młodzieżowe, wśród których dominowały wykonania „Czarnej Madony” i hymnu VI Światowego Dnia Młodzieży „Abba-Ojcie” W 1986 roku zespół wyjechał do Niemiec na zaproszenia tamtejszej młodzieży. W roku 1996 z okazji 25-lecia Duszpasterstwa Młodzieży na Halach zorganizowano pielgrzymkę do Rzymu i spotkanie z Ojcem św. Janem Pawłem II w Castel Gandolfo.

Zagraniczne podróże zespołu nie miały charakteru koncertowego, lecz modlitewny, bowiem jak podkreśla A. Gołaszewska celem jego działalności jest umożliwienie młodzieży jak najgłębszego przeżywania liturgii Mszy św.¹⁶

¹⁵ J. Muszyński, A. Kapulka, G. Gładysz, *Tournée Kapeli Jasnogórskiej po RFN i Holandii*, „Jasna Góra” 1989, nr 6, s. 53.

¹⁶ J. Muszyński, *W imieniu muzyków z Jasnej Góry*, „Ruch Muzyczny” 1983, nr. 11, s. 26-27.

Również dwugodzinne próby, które odbywają się w każdy piątek, polegają nie tylko na poznawaniu nowych utworów, ale są swoistymi katechezami prowadzonymi przez opiekunkę. Członkowie zespołu ćwiczą również przed niedzielną Mszą św., to jest od godziny 10.00 do 11.00. Warto jeszcze dodać, że zespół jest zaprzyjaźniony z młodzieżą „Pax” w Monachium i „Fano” we Włoszech.

A. Gołaszewska zwróciła uwagę na częste zmiany w składzie osobowym zespołu (spowodowane zmianą miejsca zamieszkania po ukończeniu studiów, macierzyństwem itp.), który zazwyczaj liczy 25 osób. Młodzi muzycy mają do dyspozycji klasztorne gitary, perkusję oraz organy. Pozostałe instrumenty (flety, skrzypce, klarnety) stanowią prywatną własność członków zespołu. Podczas niedzielnych występów dziewczęta ubrane są w zakupione z klasztornych funduszy jednolite stroje, chłopcy zaś mają własne ciemne garnitury.

Podstawowy repertuar stanowią utwory dyrygentki, która zachowuje wymagania stawiane muzyce sakralnej, pisze wciąż nowe pieśni i piosenki, starając się dopasować je do stale zmieniających się zainteresowań muzycznych młodzieży.

Jesienią 2002 roku z okazji jubileuszu zespołu zorganizowano spotkanie wszystkich jego byłych członków. Przybyło około 600 osób i wielu z nich wyraziło chęć powrotu do wspólnego muzykowania. Od tego czasu w każdą ostatnią niedzielę miesiąca na Mszy św. o godzinie 11.00 w kaplicy św. Józefa na Halach wraz z aktualnym zespołem śpiewają i grają jego byli członkowie oraz ich dzieci¹⁷

Ze strony klasztoru młodzieżą skupioną w ośrodku duszpasterskim, a więc również młodzieżowym zespołem wokально-instrumentalnym, opiekowali się: ojciec Jerzy Kielech – definitywa generalny i ojciec Dariusz Nowicki, następnie ojciec Bogdan Waliczek, a ostatnio ojciec Bogusław Sroka i ojciec Tomasz Wilk.

10. Jasnogórski Oktet Dęty

Jasnogórski Oktet Dęty powstał w 2001 roku z inicjatywy ojca Nikodema Kilnara. Skład zespołu stanowią soliści Filharmonii Częstochowskiej, absolwenci i studenci Akademii Muzycznych w Katowicach i Wrocławiu oraz uczniowie Zespołu Szkół Muzycznych im. M. J. Żebrowskiego w Częstochowie. Jasnogórski Oktet Dęty uczestniczy w naj-

---

¹⁷ A. Soczyk, *Jasna Góra jako ośrodek życia muzycznego Częstochowy*, s. 136-138.

ważniejszych uroczystościach na Jasnej Górze, a także koncertuje prezentując muzykę dawną. Wielokrotnie występował on ze swymi koncertami nie tylko na Jasnej Górze, ale i poza nią. Jasnogórski Oktet Dęty prowadzi Marek Piątek.

Marek Piątek urodził się 14 stycznia 1960 roku w Grudziądzu. Średnią Szkołę Muzyczną II stopnia ukończył w Częstochowie. Jest absolwentem Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Katowicach. Ukończył roczny kurs I stopnia dyrygentów chórów i orkiestr. Uzyskał uprawnienia instruktora muzyki kategorii pierwszej. Od 1979 roku przez 21 lat był trębaczem, muzykiem orkiestrowym Państwowej Filharmonii w Częstochowie. Przez jeden sezon artystyczny był pierwszym trębaczem Teatru Operowego w Splicie na Chorwacji. Od 14 lat jest kapelmistrzem Szkolnej Orkiestry Dętej przy IX Liceum Ogólnokształcącym im. C. K. Norwida. Od 1989 roku prowadzi klasę trąbki w Zespole Szkół Muzycznych w Częstochowie. Uczniowie pod jego kierunkiem od wielu lat zdobywają nagrody i wyróżnienia na ogólnopolskich i regionalnych festiwalach i konkursach instrumentów dętych blaszanych.

W 2001 roku uzyskał stopień nauczyciela dyplomowanego. Otrzymał nagrodę III-stopnia Prezydenta Miasta Częstochowy za szczególne osiągnięcia w pracy edukacyjnej i wychowawczej oraz nagrodę I-stopnia Dyrektora Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. Ponadto jest posiadaczem odznaki: „Zasłużony Działacz Kultury”

Od 2000 roku jest kapelmistrzem Orkiestry Dętej Polontex S.A. Po śmierci kapelmistrza jasnogórskiego – Alfreda Stępniewskiego przejął obowiązki prowadzenia intrad jasnogórskich i Jasnogórskiej Orkiestry Dętej, która uświetnia swoją grą najważniejsze uroczystości na Jasnej Górze. Występuje podczas różnych nabożeństw, m. in. ku czci św. Pawła Pierwszego Pustelnika, na zakończenie Starego Roku, podczas procesji rezurekcyjnej czy w oktawie Bożego Ciała.

Kapelmistrz Marek Piątek prowadzi codzienne zajęcia z postulantami (kandydatami do zakonu) na Jasnej Górze, ucząc ich gry na instrumentach dętych, aby w przyszłości mogli zasilać szeregi intradzystów jasnogórskich. Podobne zajęcia – jak już była o tym mowa – prowadzi w Leśniowie (nowicjat) i w klasztorze przy kościele św. Barbary (II nowicjat dla braci). Z intradzystami jasnogórskimi uczestniczył w I i II Przeglądzie Hejnałów i Intrad Maryjnych odbywających się w Kórniku koło Poznania, wykonując przed publicznością intrady grane podczas ceremonii odstonięcia i zaslonięcia cudownego obrazu Matki Bożej Jasnogór-

skiej. W tym roku intradziści brali udział w X Przeglądzie Hejnałów Miejskich w Lublinie.

Na bazie muzyków z Orkiestry Jasnogórskiej, w której skład wchodzi muzyki Filharmonii Częstochowskiej, Akademii Muzycznej w Katowicach, Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie oraz wybrani muzyki z amatorskich orkiestr dętych, tworzy różne zespoły na potrzeby klasztoru.

Jednym z takich zespołów jest Oktet Dęty, który tworzą soliści Państwowej Filharmonii w Częstochowie: Ireneusz Duster – tuba; Henryk Iwaniuk – waltornia; Tadeusz Piaszczyk – puzon, na saxhornie tenorowym (tenorze) gra Jan Doliński. Na trąbkach grają wyłącznie wychowankowie kapelmistrza Marka Piątka, studenci Akademii Muzycznej w Katowicach: Tomasz Tomecki, Roman Pelka oraz Piotr Pyda - uczeń pierwszej klasy Państwowego Liceum Muzycznego w Częstochowie i Ryszard Trybus – uczeń czwartej klasy tegoż Liceum.

Nie sposób nie wspomnieć o fakcie, iż w tym roku Jasnogórski Oktet Dęty uświetniał swoją grą uroczystości: 22. rocznica zamachu na Jana Pawła II – Krzeptówki oraz 100. rocznica ustawienia Krzyża na Giewoncie.

Jasnogórski Oktet Dęty pod dyrekcją Marka Piątka wystąpił z koncertem w kościele paulińskim w Paulinach–Mochowie z okazji 350-lecia przybycia tam cudownego obrazu Matki Bożej z Jasnej Góry oraz 300-lecia urodzin ojca Eryka Briknera (1705 r.), paulina, kompozytora zmarłego w Mochowie. Koncert odbył się w niedzielę 6 listopada 2005 roku o godzinie 15.00. Podobne koncerty oktetu odbywały się wielokrotnie na Jasnej Górze, w Krakowie na Skalce czy w Zakopanem.

11. Chór paulinów

Wydaje się czymś oczywistym, że paulini tworzą też swoisty zespół śpiewaczy, gdy w bazylice lub kaplicy Matki Bożej wykonują śpiewy liturgiczne. Ma to miejsce zazwyczaj z okazji wielkich uroczystości, kiedy śpiewane są nieszpory, a czasem liturgia czytań. Pielęgnowają paulini, zwłaszcza w dni sobotnie i święta maryjne, dawny zwyczaj śpiewania według melodii gregoriańskiej *Litanii jasnogórskiej* z odpowiednimi antyfonami, wersetami, oracjami, pieśnią maryjną: *O Maryjo, cna Dziewico!* Zachował się także zwyczaj śpiewania *Godzinek ku czci Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny* przed rannym odsłonięciem Cudownego Obrazu.

Śpiew hymnów ku czci św. Pawła Pierwszego Pustelnika rozbrzmiewa w styczniu podczas nowenny przed uroczystością Patriarchy Zakonu Paulinów. W popularnych „Pawelkach” jasnogórska wspólnota zakonna wraz z wiernymi przy wtórce orkiestry rozważa życie św. Pawła z Teb i jego misję w Kościele powszechnym.

* * *

Wielość zespołów muzycznych na Jasnej Górze świadczy o wadze, jaką stróżowie sanktuarium przywiązują do odpowiedniego poziomu i jakości kultu Bożego. Rozwój ruchu pielgrzymkowego stawia kustoszy Jasnej Góry wobec nowych potrzeb i wyzwań. Chodzi o to, aby czuwać nad właściwą oprawą muzyczną wielkich nabożeństw i uroczystości liturgicznych, które często są transmitowane przez rozgłośnie radiowe a także przez telewizję. Pielęgnowana tu od wieków kultura muzyczna w dalszym ciągu przyczynia się do pogłębienia religijnych przeżyć, ukazując piękno i świętość sprawowanego kultu Bożego.

LA „CAPPELLA MUSICALE DI JASNA GÓRA” E GLI ALTRI COMPLESSI MUSICALI NEGLI ANNI 2000-2005

Riassunto

Negli ultimi tempi, il Santuario di Jasna Góra diventa sempre di più un santuario internazionale. Per tale ragione, esso assurge al rango di uno straordinario centro di cultura religiosa. Tra i diversi generi di questa dimensione culturale “jasnagórense” la produzione musicale, che vige ormai da secoli, occupa un posto primaziale. Ne sono testimoni soprattutto numerosi documenti dell'archivio, note musicali e strumenti musicali antichi (rari cimeli a livello europeo).

Recentemente, attraverso diverse iniziative organizzate dai musicisti dell'Ordine dei Monaci di San Paolo Primo Eremita, e specialmente dal padre Sebastian Matecki, il Vicc-Priore del monastero di Jasna Góra, e dal padre Nikodem Kilnar, tutore dei complessi vocali e strumentali del Santuario, l'attività musicale si è sviluppata notevolmente; infatti, si sono avvicinati

concerti di diversi complessi e specialmente della cosiddetta “Cappella Musicale di Jasna Góra”, attiva ormai da circa trecento anni. Si sono costituiti anche nuovi complessi che si caratterizzano per il particolare dinamismo e lo zelo, e sono stati assunti dal Santuario nuovi musicisti che si distinguono per alte qualifiche artistiche.

L'articolo presenta questa attività della cosiddetta „Cappella Musicale di Jasna Góra” che si ispira all'antica musica eseguita a Jasna Góra, e che oggi propone antichi e nuovi complessi musicali che hanno operato nel Santuario della Regina della Polonia negli anni 2000-2005: l'Orchestra di Jasna Góra, il Quartetto Vocale, il Complesso Vocale di Jasna Góra “Camerata” il Coro Puerile di Jasna Góra “Pueri Claromontani” il Coro di Voci Bianche Femminili “Filiae Mariae” il Coro Misto di Jasna Góra “Beata Vergine Maria Regina della Polonia”, il Complesso di Ottoni, la Schola Liturgica, il Complesso Vocale-Strumentale Giovanile (diretto da anni da Alicja Gołaszewska, l'autrice della famosa canzone religiosa „Madonna Nera”), l'Ottetto a Fiato di Jasna Góra (diretto dal maestro Marek Piątek), nonché il coro composto, in un certo senso, dagli stessi Monaci Paolini.

Traduzione di Bazyli Degórski *OSPPE*